

gjenek
n kedden.

ol részét illető közlemények
a szerkesztőhöz (Kassai-utca, 16. sz.)
juttassanak.

Bérmunkák leveleket nem
fogadjunk el.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Előfizetési feltételek:

Egy év ára 6 frt
Fél év 3 „
Nyolc hét 1 „ 30 kr.

Hirdetések díja:

öt hasáboz petit sor 5 kr.

NYILTÉR:

három hasáboz petit sor . 15 kr.

KASSA és VIDÉKE

Politikai és vegyestartalmu hetilap.

A székesi gazdasági egyesület közlönye.

Az előzetési pénzek és hirdetői díjak,

általában a lap anyagi részét illető közlemények a kiadó-hivatalhoz (Pannónia könyvnyomda és kiadó-üzemviteliségi intézet).

Hirdetményeket elfogad:

Hausenstein és Vogler Budapest, Bécsben, Berlinben, Münchenben, majnai Frankfurtban, Stuttgartban, Hamburgban és Bernben. **Mosze Rudolf** Bécsben, Pragában, Münchenben, Hamburgban, Nürnbergben, majnai Frankfurtban, Strassburgban, Berlinben, Zürichben, Borsalóban és Nürnbergben. **Lang L.** nemzetközi hirdetési irodája Budapestban. **A délmagyar hírd. iroda** Stuttgartban. **A Jägerjule könyvkereskedés** Frankfurtban. **Schlötte E.** Bremenben, **Fort Jenő** Lipszében.

Népiszkolztatás s valódi népnevelés.

Lapunknak az év elején megjelent számai egyikeben tusakodva fejeztük ki a gondolatot: vajjon maga az iskoláztatás elegendő eszköz-e — bármint gondallal kezeltetik is az — arra, hogy kiki megszerezze önönmagának a műveltség azon fokát amelyre eljutva, amelyen állva, mindenki képes kötelességeinek minden irányban való, teljesen átgondolt betöltésére?!

Minthogy a „K. N.”-ének e hó elején megjelent egyik számában e fontos témára vonatkozó igen jeles vezércikket találtunk, nem tehetjük, hogy olvasóink előtt, kiknek kezén az említett lap talán n-m forog, a következő részleteket abból ki ne emeljük.

„Hiszi-e” — így szól cikkirő nevezett cikkében — hiszi-e valaki „hogy azért, mivel a gyermek tanul egy kis írást-olvasást, egy kis számtant s gyenge korának egy pár évén át az iskolamester többé-kevésbé rendeltartó vesszaje alatt áll, ez alól is időről-időre elvonva nemegy furfangos alku által, mely a gyermeket az iskolából a házi, vagy mezei munkához állítja, — hiszi-e valaki: hogy a jövő generatio csupán ezért erkölcsében szelidebb és tisztább, szokásaiban nemesebb, munkájában kitartóbb és rendezetlenebb lesz; hogy szenvedélyeit fékezni, a törvényt, a tulajdont, mások jogait tisztelni, magát a rendnek alávetni és saját dolgaiban rendeltartani, a mostani nemzedékénél inkább megtanulja? Szóval, hogy csupán ezáltal cultura és polgárosodás tekintetében valamit elérünk?

Boldog aki hiszi. De mi azt hiszszük, hogy az iskolából kilépve legfogékonyabb, leghajlékonyabb korában, akkor, mikor a férfi azzá képződik, ami lesz, csakhamar aldozatul fog esni az uralkodó erkölcsöknek, a nyerseségnek, a féltelenségnek, a rendtől való irtózatnak és egypár év alatt szakasztott olyan lesz, mint a többi. Sőt attól tartunk, hogy az a kis iskoláztatás — mert csak iskoláztatásról és nem nevelésről lehet valósággal szó, — nyomtalanul el fog veszni és kevés lesz, aki ebben a tekintetben is a vidék általános színvonalának fölülte fogja magát tarthatni.

Vannak a művelt Európának vidékei, ahol nem sokkal többen, sőt ahol még kevesebben vannak, mint Magyarország nem egy vidékén, akik irni-olvasni tudnak. De azért a nép ott nevelve van, nálunk nincs. Nem olyan nyers, nem olyan rendkerülő, mint a miénk? A faj teszi ezt? A szomszedság? Nem. Lepjünk át északi, vagy nyugati határunkon. Ugyanazokat a természeti viszonyokat találjuk a határszél mindkét oldalán, ugyanaz a faj, az a vallás, az a nyelv és mégis: amott rend és ezzel együtt minden, tisztesség, munkásság, jólét, cultura és polgárosodás, míg nálunk nyersség, rendtelenség és szegénység. Mi teszi ezt? A közigazgatás. A valódi népnevelés. Ami a nevelés érdekében e (t. i. közigazgatás és rend) nélkül történik, az csak fél munka, mely a gyümölcsözös és a maradandóság biztosítékait nélkülözi.

Közigazgatás, mely nemcsak néhány tisztviselő mellékeresete, vagy sinecurája, hanem nehez, szakadatlan, gondolkodó munka; nemcsak dilettantismus, hanem szakértelm; nem cliquek gazdálkodása, hanem az állam gondviselése; nem confusio és anarchia, hanem a rendnek erős kezű őrje és terjesztője és mint ilyen erejével és tekintélyével utját szegi a rendbontásnak ahol leli, teremt ugyanis jogbiztonságot, példa és serkentés által szoktat következetes, rendes munkához, polgárosodott élethez és így teremt culturát és jólétet, nem csak látszatát felújítja, hanem szilárd alapon szervesen építre.”

Igy az említett cikk.

Előhe nekünk csupán az a hozzáadni való: vajha polgári jogaira annyira feltételes s saját intelligenciájukra annyira és annyiszor hivatkozó polgártársaink gondolkodnának e roppant jelentékeny igazságok valósága és hatása fölött és azok szellemét végrokbe öntve át, rajtalennének, hogy „példa és

serkentés által, erélyes munka és áldozatkész-ség útján, hozzájárulnának városunk közigazgatása javításához, a rend és ezáltal magának a népnevelés fontos ügyének emeléséhez, a valódi közjólét céljának megközelítéséhez.

Az önálló magyar vámterület híveihez! *)

Az Ausztria és Magyarország között fennálló vám- és kereskedelmi szerződés 1876 végével felbontható lévén, a törvény által előszabott alkudozások annak megújítása végett kezdtük el.

Hazánkban a közfigyelem e nagyérdékű vámkérdésre van fordítva, mert mindenki meg van róla győződve, hogy a létező szövetség Magyarországára néve felette káros és hogy a kérdés megoldásának módja nemzeti jövőnk gazdasági és pénzügyi alakulására döntő befolyással lesz.

Ausztriában e vámkérdés hónapok óta erős izgalomban tartja a kedélyeket s nyilatkozatokra indítja a kormányt, a törvényhozást, a testületeket és a népet. Illó, hogy Magyarország közönsége is tájékozást szerezzen magának az iránt, mit kívánnak érdekei s kifejezést adjon követeléseinek.

E szempontból kiindulva nézetünket e tárgyról a következőkben foglaljuk össze s ajánljuk t. (cimed) becses figyelmébe.

1867-ben a kiegyezés megkötése alkalmával Magyarország a vámkérdés tekintetében azon kényes helyzetben volt, hogy az absolutistikus kormány épen a megelőző években, többnyire tíz évi időszakra kereskedelmi szerződéseket kötött volt a legtekintélyesebb külállamokkal: Németországgal, Angliával, Franciaországgal, Olaszországgal; melyek az egész monarchiára kötelező modorban kötve, a külön vámterület felállítását épúgy mint a tarifáknak hazánk érdekeinek megfelelő revisióját nagyon megnehezítették. mindaddig, míg ama szerződések lejártak. E szerződések felmondásának ideje elérkezett. Akkor — eltekintve a politikai okoktól s az azóta megrálozott gazdasági helyzet-től — a magyar államférfiak beérték azzal, hogy az 1867. XII. és XVI. teikben teljesen fentartották a magyar állam önálló intézkedési jogát a vámkérdés kereskedelmi ügyekben és hogy az Ausztriával kötött vámszövetségben az előtálló status-quo fentartását csak öt évre ígérték meg, azontul szabadságában állván Magyarországnak e vámszövödést felmondani s a vámközösséget felbontani.

A tapasztalás bebizonyította, hogy eme vámszövetség Magyarországára néve felette hátrányos. Igazságtalan a közös vámvédelmek quotaarány szerinti megosztása, mert a fogyasztás nem az adómenység, hanem inkább a népszám szerint becsülendő.

Igen tetemes, évenként milliókra menő kárt szenved a magyar kincstár továbbá a fogyasztási adóknál, és állam monopoliáknál, melyek nem képeznek közös jövedelmet, de a vámközösség folytán, osztrák sör és cukor, de sőt szivar és só is tömegesen hozatik be Magyarországra, melyek után a fogyasztási adót a magyar polgár az osztrák kincstárnak fizeti. Azonfelül az osztrák cukor és sörkivitelnél a magyar kincstár megrovatik a 32% quotával s tehát készpénzzel segíti elő az osztrák gyártmány kivitelét.

Még nevezetesebb hátrányt szenvedett a magyar állam pénzügye és közigazdasága az által, hogy a hazai törvényhozások kezei kötre voltak a követetett adók rendszerében. Ennek következménye lón, hogy a különböző termelési viszonyok miatt a magyar cukor-

gyárak egynehány kivételével üzletüket beszüntették s a kincstár és a mezőgazdaság is egyik nevezetes jövedelmi forrásától fosztatott meg, mely külön vámterület s alkalmas adórendszer mellett szép virágzásnak nézett elebe. A szeszgyártás mezőgazdasági iparát is az alacsony gabnaárak dacára nem voltak képesek törvényhozási helyes intézkedések által ápolni, mert a vámközösség folytán a szeszadó szabályai az osztrák szeszgyárak termelésének kedvezése a magyar ipar rovására. A szeszadónak évről-évre csökkenése budgetünkben lényes tanubizonyoságot tesz állításunk igazsága mellett. Egyéb indirekt adómeneknél sem folytathatván érdekeinknek megfelelő adópolitikát, kormányaink kénytelenek voltak a nagyobb államkiadások fedezésére mindig csak a direkt adókat emelni s újra és újra az adókkal amúgy is sulyosan terhelt földbirtokra és házbirtokra, mint legkezzelfoghatóbb és fő jövedelmi forrásra rakni a deficitet fedezésére követelt új adómeneket.

Nem kevésbé mint az államkincstárra, károsnak bizonyult a vámközösség a magyar nemzetgazdaságra néve.

Minden belföldön termelhető cikkre vetett vám védvám természetével bir, a mennyiben a külföldi árut a vámvétel összegével megrágitja s a belföldi termelőnek a piacot a vámtarifa határáig biztosítja. Az átoroktól s közossé tett osztrák vámtarifa Magyarország meghallgatása nélkül s kizárólag az osztrák nagy-iparosok igényeinek tekintetbevételével keletkezvén s az osztrák iparcikkeknek nemcsak financvámokat, de határozottan védvámteleteket foglal magában. Ezen védvám gyárolati hasznát kizárólag az osztrák gyári ipar vette, mely két évtized alatt s az utolsó pénzváltásig rendkívüli lendületet nyert, miglen Magyarország semmiféle ipar nem keletkezhett, mert a magyar piac védtelen állt engedve az osztrák termékek behozatalának. Ausztriának a nagyobb tökemennyiség, az o. n. bank bő hitelforrása, az olcsóbb kamatlál, a képzettebb munkaerő monopoliámat biztosították a magyar piacon minden iparterményére vonatkozólag s a magyar vállalkozó pénzhiány és hitelrágaság folytán mindannyiszor kénytelen volt üzletével felhagyni, valahányszor az egyenlőtlen harcot megkísérette.

De nemcsak, hogy Magyarországon gyárak nem keletkezhettek, s ha keletkeztek, megbuktak: a hazai kis-iparosok az u. n. mesterekberek is elvesztették keresetük nagy részét. A vasutak kiépülvén, az osztrák gyári terményeket olcsón elszállítják mindenhova az országban, hová azelőtt el nem hatoltak s a városokban a kis-iparosok tömegesen elveszték kenyérkeresetüket anélkül, hogy módjukban volna munkaerejüket a nagy ipar terén érvényesíteni. A nagy hódítás tehát, melyet az osztrák gyáripar a mult évtizedeken a magyar piacon tett, a magyar városok rovására s a fejlődő polgári elem megrontásával járt; a haszon pedig, melyet a kis-iparosoktól elvett, az országból kivándorolt.

De nagy kárával volt a vámközösség és az osztrák iparosoknak adott védvám az összes magyar közönségnek is, mely mint fogyasztó leginkább az osztrák árak vételére volt szorítva. Mert minden forintot, melylyel a védvám folytán az osztrák gyáros drágában adta nekünk cikkét, a magyar fogyasztó fizette meg anélkül, hogy a gyáros e nyeresége az országban megmaradt s adóképeségünket növelte volna. A fogyasztó érdekében tehát a közös védvám nincs, mert az sok iparcikket olcsóbban vásárolhatna, ha önálló vámterület mellett a külföldi, vagy osztrák áru olcsóbb finansvámvétellel rovatnék meg a magyar határon, mint minővel most a közös védvám-tétel szerint megróva van.

(Vége köv.)

*) E cikket, — melynek közlésére szerény lapunkat oly tekintélyese lapok, mint a „P. N.”-és a „Nemz. Hírl.” tek. szerkesztőjei felajánlották szíveskedtek, — annálkezebbesen közöljük, mert hisz e fontos nemzetgazdasági kérdésben lapunk is az „önálló vámterület” mellett foglalt állást s hatni mar eddig is ezen irányban törekedett.
Szerk.

Collegialitás!

Lapunk multkori számában a „vegyesek“ rovata alatt egyszerűen elmondottuk a tény, mely a helybeli polgári-iskola tanítótestületének konferenciáján előfordult, hogy t. i. a tanítók nekirotottak egyik társunknak, kit pedig még csak egy évvel ezelőtt. paedagogiailag s különben is művelt, szelid kedélyű, hivatását-átérző tanítónőnek hirdettek s a hirdetések között magának az. e konferencián elülősködő iskolaszéki elnöknek, Szikay Lipót urnak is — mint fültaunktól hallottuk — akkor ez volt meggyőződése, ez volt véleménye.

Neki-rotottak pedig, mint említett tanítónő elpanaszolta a legkiméletlenebb, a női méltóságot sértő módon, mert hisz a Mártonfy Márton ur kezdeményezése folytán, t. Fabinyi Gyula ur egyenest az üldözött elé állott s e szavakat intézte hozzá: „Hát tudja maga! mi férjezett tanítónőnek nem történhet, — azért csak mondjon le.“ Az elnök szokott-módon kezét dörszölve, talán mosva is, mint Pilátus, nemcsak hogy ürte ez eljárást, hanem mentegetődzve, — hogy hitte, mikép ez úgy csendesen fog elintézteni, mi azonban nem történhetett, — végre a maga részéről ő is hozzájárult a lemondási srtgészekhez. Sőt halljuk mintha az acquis-t egyenesen Szikay Lipót ur adta volna e conferenciális billardirozánál Mártonfy Márton tanító urnak.

A higgadt gondolkodás mindenesetre megbotránkozik ezen eljárás páratlanóságán. Hol volt valaha is van oly testületnek joga valakit lemondásra sürgetni, amely testület jog-körébe nem tartozik az illető alkalmaztatása. Nincs-e esetben az egyéni, a testületi szabadság arcul csapása a legdurvább módon? Egyik igen tisztos körben fölvetettük a kérdést: ha van-e tanítótestületnek joga egyik tagjára nézve ilyesmit sürgetni? Tapasztalt, az élet viharában megédzett, érdeműs, derék, férfiu csak annyit jegyezt meg rá: „Ptuj!“

Ezűgyben döntő csak e köztöl lehet: t. i. vagy van a lemondásra alap, vagy nincs. Ha van: akkor ott az iskolaszék, vigyek a tanító urak, de ne a tanítótestület az ügyet az elé, s ez maga ne bitorolja a pressio legyverét védtelen tagjai ellen. Ha pedig nincs rá ok: a felelősség végzetlen sulya terheli azokat, kik ilyesmire vetemedni tudnak.

Ha ez eljárás indokait firkésszük, melyekre nézve egyis, másis már úgy ki-kiszivárgott az iránytadó körökből, igaz hogy csak conjecturákra bukkanunk, ha nem támaszkodunk pusztán csak a ki-kiszivárgott nyilatkozatok egyikére, avagy másikára. Nem kedveljük ugyan sem a mende-mondákat, sem a conjecturákat. Egy meggyőződésünket mindazáltal mégsem hallgatjuk el, azt, t. i. hogy ez eljárás összefüggésben áll a „hajrá“-val,

melyet Szikay Lipót iskolaszéki elnök ur, akit nem rég egyik jó pajtása a humanizmus lelkes apostolának nevezett, a „Gyurász“-pár ellen tán épen ezen lelkesedésénél fogva inscenirozott s melyre nézve a megyei iskolatanács teljesen elvetette a helybeli iskolaszék alaptalan panaszát és indítványát.*)

Csak ahol a személyes érdekek a közügybe annyira belejátszanak, mint a „Gyurász“-féle ügyben; csak ahol az ellenőrésre hivatott közeg első személye, magának a végrehajtásnak is első köze, Szikay ur, ki mint iskolaszéki elnök az ellenörkődés eszméje- és a népiszkolai törvény szellemének egyenes ellenére egyuttal a polgári iskola igazgatója is: csak ott fordulhat elé a tanügy ártalmára felmerülő azon jelenség, hogy a tanoda növendékei merészkedhetnek panaszra jární a tanító képességére nézve egyes iskolaszéki tagokhoz; csak ott fordulhat elé, hogy midőn a tanítók egyike, Klein G. hitelemző ur, a növendékek közül egyet rendreutasít, az panaszra megy a máséhoz s ez a más, nyíltan megmondjuk, Nagy Mariska kisasszony, minden tapintat féltetéssel elverel on az órára, kérdőre vonja kartársát s olyan jelenetet insceniroz, milyennek a paedagogiában nincs neve; csak ott fordulhat elé, hogy a tanító tanítótársát lemondással kínálgatja

Fáj szívünk e sorok írásközében. De bár nehezünkre esik is, megteintük, hogy felhívjuk a bajra törvényhatóságunk és egyuttal a tanterdek fölött kötelelességűren örködő oktatásügyi miniszter urnak is figyelmét. Fájdalom! a helybeli reálisoknál is fordultak elé ily — csak erélyes föllepés utján kiirtott — bajok. Videant tehat — a polgári iskolára nézve is — consules, nequid iuventutis educatio detrimenti capiat! Adlaf Dartos.

A helybeli polgári-iskola tanítótestületének f. é. nov. 27-i értekezlete.*)

F. 1875. évi nov. hó 27-én Szikay Lipót iskolaszéki elnök úr, ki egyuttal a polgári fi- és leánytanoda igazgatója, havi tanácskozmányt tartott nerezett tanítótestület tanítóival. Ez alkalommal együtt voltak: Nagy Mariska, Kolacskovszky Elza, Mártonfy Márton, Tobiás Endre, Fabinyi

*) Lásd alább a „Jegyzőkönyv“-et

Szerk.

*) A polg. iskolai tanítótestület (?) az „A.-K.-K.“ legutóbbi számában jónak látta tiltakozni azon közleményünk, mint valótlan ságot s insinuatiót tartalmazó ellen, mely közlemény szerint az említett tanítótestület tagjai Gyurász-né-Arány Izabella tanítónőt lemondása eszközítésére hajszolták. Ennek fogva a kérdéssel konferencia meténét, a kezeink között levő iratokból közöljük, hadd lássa a közönség: minő szellemi lengi át azon igazgatót s azon tanító urakat, kik maguknak ilyenü sürgetéseket ily módon megengedni méltóztak.

Szerk.

medt s egyik percben úgy tetszik, mintha Egyiptom tüzes napja ömlenek reá, majd ismét a Kriván hő-fergetegében képzeli magát.

Másnap, május 29-én, reggel, könnyebben érte magát, fájdalomai megnyúltek; elméje a lázas képektől megszabadult s jól tudta, hogy harcát befejezte a halállal s az most neki néhány órai nyugalmat enged. Oh! a halál nagylelkű, lovagias, legyőzött ellenfeléhez.

Balassa gondos ápolójához fordult.

— Hartyáni Imre fia, te híven követted a száműzöttet bujdosásába; velem barangoltál Nubia pusztáin, a fekete Ocean partjain s a szentföld Istentől áldott vidékein; szép ifjuságodat, apádat s kedvesedet feláldoztad értem; ez ingatlan hűségért, ingatlan birtokot érdemelnél jutalmul, de én szegény, földönfutó vagyok; dús gazdag váram, s uradalmaimból egy talpalatnyi föld sem maradt s egy föld göröngyöt sem adhatok emléklül; de ehelyett végrendeletileg neked hagyományozom tömör-üzűstől vert, vastagon aranyozott s drága kövekkel kirakott lovagi szabályamat; testvérek közt megér 200 aranyat, sőt talán találkozik a hazában egy nemes lelkű honfi is, ki a bujdosó költő emlékeért kétányit is megad; vonulj Híbébe, atyád szép birtokába, melyet még a jobb időkben én ajándékoztam neki; vedd nőül régsvárogó kedvesed s élj boldogul! Engem pedig temess oda, a büszke Kriván tövébe, a gránit barlangba, melyet saját kezemmel vájtam ki; Krisztinám is ott nyugszik: ha nem volt szabad együtt-élnünk a föld színén, szabad lesz egymás mellett pihenni a föld alatt és te örködél híven, hamvaink békes nyugalma felett.

— Ugyesly kegyelmes jó Uram, amint rendeled és parancsolod — szólt zokogva az ifjú Hartyáni.

— Hü Szolgám! ne sirass, áldd érte az Urat, hogy hős halállal pecsételhetem meg kétségbevonat becsületemet, hazám s keresztény-hitem iránti hűségemet.

Majd gondolatokba mélyedt: nincs-e valami becsületbeli tartozása, melyet nemes lovagnak fizetetlenül gartozna szabad. Egyszerre eszébe öt-

Gyula Müllner Frigyes és Möller N. ütelgített. nacsokozmány folyamán Szikay Lipót anyi és nököttek. igazgató — felszólitotta Möller urat a mert tudja, hogy sok teendője van, ki is veterán társnak engedve, távozott. Müllner F. úrnak is fülbe sugták, hogy távozott. De a felszólitásnak nem engedve, ott maradt. Midőn egyet-mást megbeszélt az iskoláról, Mártonfy elkezdett egy beszédet, előrebocsátva, hogy feltételezi, miszerint Gyurász-nának van már annyi ereje a betegség után, mikép beszédét végighallgassa. Ekkor folytató, minthogy az iskolába csak úgy lehet nevelni, ha a tanerők közt egyetértés van, mi itt hiányzik, mert ők nevezettel rokonszenvezni nem tudnak és különben is feltételezett róla, hogy többé nem lesz azon intézetben, melyre olyan szeggyent hozott, botrányairól az egész város beszél és a szülők ő bizalmukra nem méltatják, sőt a gyermekek hozzá. Mint iskolaszéki taghoz mentek, panaszolván, hogy Gy.-né őket szekirozza egyenkint s összesen és hogy feladataikat nem tudja kijavítani. Gúny tárgyá növendékeinek, mert tudatlanságát ismerik. Növendékeinek bábja, minek következménye, hogy tisztelettel nem lehetnek iránta. A nyelvtant a mondatantól elkülönítve tanítja, mi mutatja, hogy a magyar nyelvtan alpháját sem ismeri. Ö neki azzal a pár forinttal, melyeket helyettesítéseért fizettek, semmi szolgálatot nem tesznek, mert olyan töldött-földött tanítás után, nem nagy élvezete volt Gy.-né után tanítani. Gy.-né csak velin papírta tud iratni s cifra sarkoktat oda csináltatni. Ekkor közbekiált Nagy Mariska: „azzal töltök a gyermekek az időt és nem tanulnak.“ Ha Gy.-né közebe akart szólni, azt felelte Mártonfy: Hallgasson végig; még én ki nem beszéltem magamat; akkor beszélhet. Tovább folytató: Ö mint iskolaszéki tag kijelenti, hogy ő már Gy.-né felmentését kívánta és kívánni fogja, mert ő, mint iskolaszéki tag kijelenti, hogy Gy.-né az intézet számára tartatlan és reméli, hogy nem fog nekik több szeggyent csinálni, miután az iskolaszékkel szemben oly állást foglal el, mely szerint tovább nem maradhát. Elvárja tőle, hogy többé nem lép azon intézetbe, melynek csak gyalázata. Ez így tartott egy óráig; Szikay úr kezét a szeméire tette s mindvégig hallgatott. Gy.-né azt felelte: „Arra nézve, hogyan tanítok, nem vagyok senkinek felelős, mert mindenki a maga órájáról számol, én nem avatkozom más dolgába, ő se avatkozozik az enyémbé; ha nem jól tanítottam, ott van az igazgató, figyelmzetlesen és majd aszerint fogok cselekedni.“ Erre Mártonfy azt felelte, hogy igazgató megbizásából tette mindnyájuk nevében és négyen kiáltották, hogy mindnyájuknak van joga, az intézetet a szeggyentől megóvni. És abba mindegyik beleszóhat. Indítványozza, hogy ha Gy.-né le nem mond, terjeszszék indítványukat az

lött Tinódy a vándor-lantos, ki őt régen, még ifjusága virágában, a boldogság teljében felkereste s megigértette vele, hogy hū marad a költői lanthoz halála órájáiglan.

— Edes Muzsám! vigasztaló Angyalom! ibless meg utóljára: hadd zengjem el hattyū-dalomat.

Végzetlen irtalmú
Oh te nagyhatalmu
Isten! légy már kegyelmes.

Egyszerre a toll kiesik a költő kezéből; eszméi homályosodni kezdenek; nem képes tovább a zengtetes rímekre gondolni.

De a költészet muzsája siring hū lovagjának végerceit meg akarta édesíteni és szivárványos arany-hidat nyitott lelkének az örökkévalóság felé; feltártta előtte a tündérek birodalmát ragyogó-szép-ségű tájjaival, az angyalok isteni karával, melyhez hasonló, mint a mesélő mondaná, szem nem látott, fül nem hallott soha; e tulvilági, csillaggyönyörű éden kertjében dícső nök szellem-alakjai lebegnek előtte; ott volt szent Erzsébet a szegények jótévője, Margit a keresztény vesta-szűz s nagy Lajos leányai: Mária, a boldogtalan királynő és Hedvig, a lengyelek büszkesége, ki népe, ki nemzete üdvéért feláldozta lánuló szerelmét. Szentgyörgyi Cecília, a galambos-vári hős-nő. Hunyady Jánosné, az erélyes Szilágyi Erzsébet. Perényi Dorotya, ki a mohácsi 25 éder vértanút eltemteté. Zrínyi Miklósné, a halhatatlan hős hū neje. Patócsy Zsófia, Szádvár bátor védője, imádott édes anyja. Sulyok Anna és Dobóné, az egrí amazón. Balassa Anna, Déva galambja, kit ferje, Torók János, pusztta gyanuból lefejeztetett s végre ott mosolygott reá ifjusága virágában, boldogan és éndén, Dobó Krisztina!

Ah mily édes gyönyörrel legeltető rajta szemét! Az angyal-sereg, a gerle-raj elreppent előle, csak őt látta, a dícső asszonyt, ki egész életének nódolati tárgya volt, ki megnemesítette szivet és lelkét, ki mez-édes szavaival megédesítette a ke-szerűség tengerét. Oh mily szép, mily bajló az üdvözültekkel, elragadó mosolyával, homlokán fény-

Folytatás a mellékleten.

TÁRCA.

Balassa Bálint.

— Irodalomtörténeti előbeszélés. írta Paulikócs Lajos. — (Folytatás.)

A tábori lelkész ugyan hozzá szokott volt e hajmeresztő jelenetekhez, de midőn látta, hogy az egyik lábát bekötözi s a másik lábán még keményebb, irtóztatóbb műtétet visz véghez, mégis szíve mélyéből megsajnálta a sebesültet s elkezdé biztatni, hogy tőrjön, reményljen, — ez javára fog szolgálni.

— Hízen Zelki-atyám! magam akartam így.

Végre bevégzetetén a műtét, az orvos elkomorult arccal távozott s Balassa szeméből kiolvasta, hogy nincs több remény.

Első gondolja s utolsó aggodalma kedves kis fia, János volt.

Tüstént levelet irt a főhercegnek, Mátyásnak, s e szavak kíséretében átadá Dobokaynak.

— Tudom Zelki-atyám! mind jellemednél, mind szerzetesi állapotodnál fogva igaz ember vagy, kérlek tehát, hűge halálom után e levelet Mátyásnak, a fenséges főhercegnek által add, e levélben arra kérem a főherceget, hogy János fiamat valamely híres tanítótestületbe adassa, hogy ott a vallás- és tudományokban oktattassék.

A gondolat, hogy nem látja többé gyermekeit, végtelen fájdalommal tölté el lelkét, míg testén lázas borzongás futott végig, sebei égtek, mintha tüzes vas-szögekkel vernék keresztül.

— Keresztény Átyámia! — mondá Dobokay, bizzál Istenben; ő megváltott az örök haláltól; talán meghoszabbítja földi életedet is.

— Krisztus meghalt érettem s én ne vizakodjam; a te katonád voltam Uram, a te zászlódat követtem!

Dobokay eltávozott a levéllel; Hartyáni híven örködött ura fölött.

De Bálint nem aludt egész éjjel; sebláz dült bensejében s felemészte a roppant életerőt, melylyel e 40 éves, izmos atlétha rendelkezett. Most éggett, majd fázott. Most eszketett, majd megder-

iskolaszék elé, mert Gy.-né őt is rágalmozta az iskolaszéki bizottság előtt. Fabinyi írta Mártonfy indítványát, mint tanácskozmányi jegyző, és most ő szólt fel mondván, hogy Gy.-né őt abba a piszkokba, melyben maga volt, belekeverte, mert azt mondta, hogy ő bemutatta magát Gy.-né tanítványainak, mint jövő évi tanárukat. Ő tehát az indítvány mellett van. Ezután Tobiás lépett fel és azt mondta, ő Gy.-nének mindig nagy tisztelője volt dacára annak, hogy a Gy.-né hazából sok rágalom és pletyka került ki, de mióta hallotta, miszerint őt is bevádolta, mert Gy.-né egyszer megtámadta azzal, hogy miért nem teljesítette kötelességét és miért nem ment a majálisra, ennélfogva rokonszenvenni vele ő sem tud; ott pedig, hol rokonszeny nincs, csak ellenszeny lehet, és ő is az indítvány mellett szavaz. Erre Nagy Mariska kezdett beszélni, mondván: „Tudja-e asszonyom, hogy én is az indítvány mellett vagyok, mert ön már elég kellemetlenséget tett nekem.“ — Gy.-né erre azt felelte, miszerint őt sohasem bántotta, hogy pedig ő férjével, — Fabinyi közbekiáltott: „Az a férje, az“ — anyjával és cselédével veszekedett, arról Gy.-né nem tehet. Erre Mártonfy Fabinyinnak azt mondta: „Ird a jegyzőkönyvet, én valamennyi nevében beszélek.“ Erre mindnyájan örömmel kiáltották, ők mellette vannak. Még Kolačovszky k. a. is az indítvány mellett volt, ki ezidén jött, Gy.-né pedig csak tíz napja, hogy iskolában volt, mert beteg vala, és így még egy arvszót sem váltott vele. Gy.-né kérdezte Mártonfyt, honnan tudja ő, hogy őrija alatt hogyan tanít — ki volt őrija alatt jelen? Azt felelte, hogy Gy.-né tehetetlenségét a verebék a háztétlen csiripelik. Gy.-né pedig azt mondta, bizonyosan a gyermekekkel barátoknak és ezeket kérdezik ki. Erre nem kapott választ. Végre Gy.-né azt mondta, hogy értekezletre jött és nem azért, hogy őt sértessék. Ekkor azt mondták, hogy ők csak az igazságot mondták meg. Mártonfy azt mondta, hogy ő csak a tanügy érdekében szolt, nem személyeskedés miatt, mert neki mindegy akár Arányi Izabella, akár Gyurászné; ő ezzel többé mint tanúonővel nem akar találkozni. Gy.-né azt felelte, hogy azt kívánja, legyen iskolájuk mindig olyan, mint mikor azt ő vezet. Fabinyi azt válaszolta: „Az csak az első évben volt.“ Gy.-né mondta továbbá, hogy visszajött az iskolába, mert hallotta, miszerint az iskolaszéki gyűlésen, midőn folyamodványát, melyben felévi szabadságidőt kért, felolvasták, azt mondták: „Nem igaz, nem beteg, csak nem akar jönni s az iskolának akar ártani.“ Gy.-né tehát meg akarta mutatni, hogy az nem igaz s mihelyt betegségből felkelt, eljött az iskolába. Erre azt felelték, az nem igaz, hogy azt mondták. — „No

de én hallottam,“ mondá nekik Gy.-né válaszul. Mire azt felelték, „maga sok mindent hallott az iskolaszéki ülésből, a mi nem úgy van.“ Gy.-né tehát azt mondta: Betölti a tanévet s akkor lemond, hogy ne mondják megint, miszerint tanév közben lemondása által, az iskolának akar ártani. Erre Szikay azt felelte: „Lemondhat évközbén is“. Gy.-né pedig kérde: „Nem fognak-e gyalázni, mert évközbén mondok le?“ Szikay kérdezte: „Mint igazgatót, vagy mint iskolaszéki elnököt kérdem-e őt?“ Erre Gy.-né azt mondta, „Hiszen az mindegy, csak ő veszi tudomásul.“ Ő tehát biztosította Gy.-né, miszerint reája hivatkozhatik, hogy legkevésbé sem fog lemondása a tanódnak ártani. Továbbá azt mondta: „Nagy kár, hogy nem ment be a tanári szobába és nem írta be a feldolgozott tananyagot, a dolog nem fejlődött volna annyira.“ Erre mondá Gy.-né, nem volt tudomása róla, mert tavaly nem írták be és azt sem tudta, hogy szoba van rendelkezésre, mert a tanév elején betegsége miatt nem volt itt és mióta itt van, tudomására nem adták. Ő azt felelte, miként hitte, hogy ezen dolog szönyegre hozása által, egyetértés jön létre, de most látja, miként az úgy csak jobban elmérgesedett. Legjobb lesz tehát, ha Gy.-né lemond, ugyanis e héten ő iskolaszéket hi össze. Ekkor Mártonfy Fabinyinnak mondta: „Ird — és fenyegetőleg hozzá tette — ha be nem adja e héten lemondását, mi terjesztjük fel az indítványt.“ Szikay azt mondta: „Hagyják már, ha úgy is lemond.“ Még csak arra kérte Gy.-né, hogy ne mondjon le megint oly hirtelen, hanem tudósítsa őt előbb. Midőn vége volt mindennek, előbe állt Fabinyi s azt mondta: „Tudja-e, hogy az én paedagogiai elvem, miként férjertett tanító ön nem való a tanódnába.“ — Müllner ur felállt és kijelenté, hogy őt ne számítsák oda, mert ő neki nincsenmi kifogása Gy.-né ellen. Gy.-né megmondta, hogy az egész dolog nem más, mint hogy állomásából akarják kitűnti; tavaly dolgoztak már rajta, és ha még néha kételkedett fölötte, most bizonyossá van téve. Az egész értekezlet alatt megvetés- s gúnys nevetéssel néztek rá. Most csak még azt kell megjegyezni, hogy honnan ered az a beaurás. Midőn Gy.-né lemondása ügyében bizottság kiküldetését kérte, kérdezték tőle mi kedvetlenítette el annyira, hogy nem oly kedvel működött, mint tavaly. „Az idén nem tettem többet — ugymond — mint kötelességemet, mert tavaly sokat dolgoztam kötelességem kívül és még is bántottak“. Azt kérdezték, hogy ki bántotta? Mire felelé, „személyesen ugyan senki; csak Tobiás támadott meg egyszer kötelességmulasztás miatt, mert nem mentem a majálisra.“

Most pedig, midőn Gy.-nének szemére hánytá,

ez azt mondta neki „Majálisra menni nem kötelesség és én reggel gyalog nem tudtam kimenni, délután pedig legtöbb tanítványom kocsin ment ki szüleivel. Reggel csak három ment az első osztálylval.“ Ő azt mondta, hogy akkor, midőn megtámadta Gy.-né csak tréfált vele. Különbön kötelessége is volt menni.

Mindjárt, amint Gy.-né férjhez ment, az iskolaszék egyik ülésében azon indítvány tétetett, hogy nem kellene ferjezett tanítónök s Gy.-né az elnök úrtól hallotta, miszerint ez egyenesen miatta történt. Mártonfy is beszélt, amint Gy.-né másoktól hallotta, hogy addig nem nyugszik, míg ő és egyáltalában ferjezett nők a tanódnál lesznek. Fabinyi pedig egyszer azt mondta néhány tanítványának, hogy esztendőre ő lesz tanáruk. Ezekre azt mondták az urak, hogy nem kell felvenni, az csak pletyka. Erre Gy.-né azt felelte, hiszen ezeket nem vádkp hozta fel, hanem mert kérdezték, csak felemlíté ezeket.

Mindehhez — azt hisszük — nem kell commentár!

Jegyzőkönyv.

amely fólvetettet Kassán az abaujmezei iskolatanácsnak, mint bíróságnak 1875. évi szept. hó 29-én tartott ülésében. Jelentváltak:

N. Imre Lőrinc kir. tanácsos, mint elnök, Erdődi János, Gaskó Gyula jegyzők, Fekete István, Jakabfalvy Ferenc, Dörner Ferenc, Áth József, Münster Tivadar, Fábrián János, Machay Endre, Dr. Spatz David, Novelly Sándor, Konrád Mihály, Horváth Lajos, Dr. Csorba Gyula, Repászky Mihály és Farkas István tanácsostagok. Borezay Odón.

Elnök az ülést megnyitván, az abaujmezei iskolatanácsnak 1875. évi szept. hó 20-án kelt határozatával a Gyurász-féle fegyelmi ügy megvizsgálására kiküldve volt bizottság jelentése olvasatott. — A megyei iskolatanács ugy a panasztevő iskolaszéknek, mint a tanács vizsgálgó bizottságnak jelentéseikben és azok esatelmányaiiban foglalt tényálladékokat gondos, beható és részletes tárgyalás alá vevőn következő megállapodásokra jutott. — A) A panaszos tárgy mibenlétére nézve. 1) az iskolaszék vádiratának első pontjában foglalt rágalmozási vétséget illetőleg, habár távol van a megyei iskolatanács attól, miszerint Gyurász Gyulának Schwarz Irma és Nagy Mariska tanítónök ellenében használt sértő kitéjezéseit megrovandóknak ne találja: nem tarthatja az iskolaszéket a rágalmozási vétségnek megállapítására illetékesnek; — minélfogva azon meggyőződésben van, hogy csak is az érdeklettek panaszá folytán bíróságilag megállapítani kellett rágalmozási vádnak Gyurászt terhelő eredménye lett volna az elene megindítandó szabályszerű eljárás törvényesen

előll kell vala említeni, a díeső hadvezér, horvát bán, gr. Zrinyi Miklós, ki dédapját a szigeti hőst énelki meg Zrínyias című hős költeményében, mely belső alkotására s eszméjének nagyszeríségére nézve felülmúlja a Zalán futását s a világirodalom legremekbebb epopoái mellé sorozható.

Az irodalom fokról-tokra emelkedik. Már nem csak gr. Haller, B. Amadé, Mikes, Vessellényi Ferenc, gr. Telegi torgatják a tollat, de maguk a fejedelmek is felvezetik trónjaikra s mint hitveseiket maguk mellé illettik az irodalom muzzáját, Kemény János, Apafi Mihály, Tökölly Imre, — mig II. Rákoczy Ferenc Isten-, haza- és szabadságért lángoló dalai tíz évig lelkesítik diestettek a nemzet millióit, — önelet-leírások, ajtatos énekek és emlékiratok szerkesztésével foglalkoznak és e közös pártfogás, az irodalmi művek nagyszerű mennyisége és minősége, előidézi az első tavaszt, az első virágzás korszakát.

Katolikus és protestáns uraink vetékednek az írói borostyánokért s ki iról nem lehet az műbaráttá, Mecénásává válik. Bethlen Gábor, udvarháa gyűjti korának legnagyobb tudósait s azok közt legboldogabb. Eszterházy Miklós, herceg, szinpadot emel galantnál kastélyában. Majd a nők is belesodortatnak az általános lelkesedés árája. Károlyi Zsuzsanna fejedelemnő bibliái s tankönyveket fordított nagy költséggel. Frangepán Katalin jóval előbb sz. Pál leveleit adja ki. Lórányi Zsuzsanna protestáns és menyje Báthory Zsófia katolikus tanodákat szervez, Balassa Zsuzsanna a kassai convictust, a mai főreáltanodai épületet emeli és Szechi Mária Vessellényi nádorné uradalmat ajándékos udvari költőjének, Gyöngyösiné, a Mars-sal társalkodó Murányi Vénus szerzőjének.

Ime látjuk, hogy a magyar irodalom muzzája mily fényben uszik. Nemcsak író-deákok, papok és tanárok, de bárók, grófok, hercegek, nádorok és fejedelmek áldoznak oltáránál: a muzsa trónon ül.

S ez Balassa Bálint hatásának műve és eredménye. Ki ne áldaná őt érte?

(Vége köv.)

kör, arcán örök tavasz és szemeiben a halhatatlanság menneje világa dereng. . . .

— Megyek én édes, kedves Hitvesem! Örangyalom! megyek, — mondá nyájas mosolylyal a sebesült. Kitérta karjait, mintha ölelni, vagy repülni akarna: azután visszahányatlott párnáira és kiadá lelkét.

Pár perc múlva Illésházy. Pálfi, Zrinyi György és a főherceg, Mátyás főhadsegéde, jöttek a beteg tisztelőtére.

Már csak holt-tetem vala, bár még ott lebegett ajkai körül az édes mosoly, a költészet muzsájának utolsó csókja.

Pálfi megragadá kezét, de márvány-hideg volt s ünneplésen monda.

— Báró Balassa Bálint nincs többé!

Illésházy komoly érchangon viszonzá.

— Balassa Bálint, a vitez bajnok, meghalt, de Balassa Bálint, a lantos költő, halhatatlan, mert művei századokig élni fognak.

Most ott nyugszik a büszke Kriván tévében, a koporsóból kitör és eget kér!

S mi lett gyermekeiből, az üldözött árvákból, kiknek jövője oly mély aggodalommal tölté el a haladóklo a pa kebelét? Fia, János szépen felszerdült s a boraszlói egyetembe küldött tanulói pályáját folytatni. A viruló, nagy reményű ifju, 16 éves korában, 1601. évben ott elhunyt. Rokonai sirja fölé nagyszerű márvány mausoleumot emeltek e címmel: „Generosus et Magnificus Joannes Balassa Liber Baro de Sparmat.“

A halottnak megadák azon nevet és rangot, melyet az élőtlől elperelték. Szomorú elégítélet!

Bálint leánya, Anna, Mérey alnádor nejje lett a leányt megillető hozományyal együtt s így a hosszadalmas botrányos per, mint olajat vesztett mécs magától kialudt, a kedves atyafiak közös hasznára és megalégedésére.

Mily sötét kép! sötét mint a XVI. század zordon kora, sötét mint a költők balvégzete! Oh

sötét történet az, melyet irodalom történetének nevezünk, mondja Jámbor, mert mig egyrészlől dicsőséget vet a nemzetre, másrészlől a fény többnyire egyesek megtört sziveikből hasad; az öskortól a legujabb időkig a sors e keserű serlege várja az írótak. Homér, Görögország búszke-ége világtalanul bolyong; Ovid, Augustus udvarának fénye, számkivetésben sorvad el; Saphó a költő nő ösanja a tenger hullámaiban keres enyhítő balzsamot; Ossián, a királyok ivadéka megtörik a szelvészak bőb harca alatt; Camoens, Gilbert, kórházban sennyvednek el, hol nem ismeri őket fel senki esupán csak a halál!

Nálunk sem volt máskép. Janus Pannonius (Cesinge János) ki elég meresz volt népszerű királya ellen fellázadni, bujdosása-közben elhal s tetemei temetlenül maradnak, Erdős, a magyar mértékek feltalálója, három bírodalmat bevándorolt, hogy biztos állomást találjon. Tinódy faluról-falura zarándokol, hogy cserében az égi promentheusi tüzért didergő tagjait a tűzhelynél felmelegíthesse.

Balassát nem rettenté vissza e gyászos sors; elég erőt érzett megküzdeni azzal; nem szégyeni e koldus, éhező társaságot; fényes nevével hozzájuk szegődik s a világi urak között első, ki címeres koronája mellé borostyán-koszorukat tűz.

Példa ragadó s lett; a divat, még ha ferde képtelenség is, hamar meghonosodik. Bálint halála után oly nagy lett költői hira és díesősége, hogy főuraink, a díesvágytól és honfi lelkesedéstől ösztözöttelve, tollat ragadtak, hogy neppük átadhassák az utókorak.

S jöttek szebbnél-szebb, díeső ős nevek, kik a történelem lapjain is fényes szerepet játszanak: Pázmány, a biboros magyar Cicero, a törzskös magyar szép-proza-író; gr. Bethlen történész; két Eszterházy nádor vallási elmélkedései; gr. Koháry és Báthory Boldizsár sanaryu fogságban szerzett dalai; Báthory Endre, bibornok, leszáll a trónról a gyermekek közé s ABC könyvet ír; II. Balassa Bálint enyvelő szerelmi dalai; Ráday húdolat-tesjes imája. Liszy mohácsi vézse megjelennek s kit leg-

illetékes alapja. 2) Gyurász Gyulának a vádirat 2-ik pontjában súlyos kötelességmulasztás és engedelmesség címe alatt jellemzett magatartását. — amennyiben a férjnek nehezebb viszonyaitól eltekintő betudás alá eshetnek, a megyei iskolatanács a vádirat A₂ mellékletének tanúsága szerint Gyurász-Arányi Izabella tanítónő megintése és 40 frtyi kártérítésben történt elmarasztalása által nevelői személynében megrovottak, — és így ezen ügyet elintéztetnek, illetőleg meghaladottknak tekintik. 3) A vádirat 3 pontja pusztán állításon kívül semmivel igazolva nem lévén, a megyei iskolatanács az ezen pont alatt felhozott vádat bírói tárgyalás anyagától elfogadhatónak nem találhatja. 4. A vádirat 4 pontjában felhozott azon panasz, miként Gyurász Gyula a lefolyt tanévben feltűnő hanyagságot tanusított, az O. melléklet relatív értékétől eltekintve, a megyei iskolatanács azon aggodalmával találkozik, miszerint a kérdéses zárvizsgálatnak talán egybenmásban tapasztalt zérvegebb eredménye, a közbejött sajnálatos, és miniket irányban igazgatóság hatott előzmények után kellett volna fokozottabb mértékben lett Gyurász Gyulának imputálva; mert a megyei iskolatanács nem képes magával elhithetni, hogy Kassaváros iskolaszékke egy teljes tanév leforgása alatt bármely tanítónak hanyagságát szó nélkül hagyta volna és hogy képes lett volna elnézését odáig kiterjeszteni, miként az erdeklőt gyermekek felszámíthatatlan kárára valamely osztály munkálkodásának teljes sikernélkülisége által a tanév zárvizsgálatján engedje magát meglepettetni.

5) Az 5) pontban fölhozottakat, habár azok magában a vádiratban *tényleges bizonyítás nélkül* említették a megyei iskolatanács szabályszerű megrovás alá esendőknek tartja ugyan, de tekintve azon körülményt, miszerint az elvétel első esete rendszerint nem illethető a megtorlás végző és legsúlyosabb nemével, Gyurász Gyulának állítólag tiszteltlen és mindenesetre szigorú megrovást érdemlő viselkedésben nem találja meg az elmozdításnak elégséges indoklását. B) Az iskolaszéki eljárásra nézve; A megyei iskolatanács úgy vélekedik, hogy Kassa-város iskolaszékeinek figyelmét a fennfoglalt esetben, ugy az 1868 XXXIII. törvény mint a miniszteri instrukciók több lényeges pontja teljesen kikerült, nevezetesen: 1) az elmozdítás ítélleti elhatározása, mint azt a vádirat zárszavának az A/1 alatti jegyzőkönyv teljesen korrekt felölgésével össze nem rágó egyik kitétele hangsúlyozza, nem az iskolaszék, hanem a népiskolai törvény 138. a megvetanási utasítás 12. és az iskolaszéki utasítás 20. §. 3. pontjának világos rendelete szerént a megyei iskolatanács jogkörébe tartozik. Megemlítendőnek tartja a megyei iskolatanács, hogy a törvény 121. §. az iskolaszékeknek csak a szülők és tanítók, továbbá a tanítók és tanulók közt felmerülő és egyéb ilyen fegyelmi ügyekben biztosítja az elsőfokú bíróságot illetékességet. Ebből kifolyólag a megyei iskolatanács nézete szerént az iskolaszék a Gyurász elleni fegyelmi vizsgálat elrendelésével és keresztülvitelével, túl ment azon jogkörön, mely neki a hivatolt törvény által biztosított. 2) A tanfelügyelői utasítás a tanítási siker megítélését szabályzó 34. §-ának rendelkezése szerént Gyurász Gyula a netalán tapasztalt hanyagság esetében előbb a tanfelügyelő által lett volna megintendő, utóbb a megyei iskolatanácsnak, és vegre a magas kormányának bejelentendő, — mindmennyi fegyelmezési fokozat, mely a kérdéses esetben nem alkalmaztatott. 3) Az iskolaszéki utasítás 34. §-ának azon szabványa, mely szerént a tapasztalt kihágás, vagy törvénysértés előbb széki megintéssel, utóbb a tanfelügyelőnek teendő bejelentéssel lett volna előszóvalandó: szintén mellőzöttet. Mindezek után a megyei iskolatanács noha a kassa-városi iskolaszék tekintélyét a hivatolt törvény rendelkezés és miniszteri utasítások keretén belől megóvhatónak, sőt szigorúan megóvándónak tartja, mégis miután az 1868. XXXIII. t. c. 138. §-ában körvonalozott elbocsátási esetek egyikét sem látja a Gyurász elleni panasz elintézése körül felmerült tárgyalások folyamában kellően indokolva. Kassa-város iskolaszékeinek Gyurász Gyula tanító elbocsátását célzó *kérelmét nem teljesíteti.*

Mely határozatról, ugy a panasztevő iskolaszék, mint a panaszlott fél a megvetanási elnök tanfelügyelő ő ngy által, — kézbesítési iv mellett fognak értesíteni, netán teendő felelősségeiket pedig e tárgyan, az ítélet vételétől számítandó 15 nap alatti, a tanfelügyelőhöz benyújthatják. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésével — a már ezen ügyben kiküldve volt bizottság tagjai és Alth József lettek megbízva. Kelt mint fent. Híttér Gyula m. k. jegyző. — Felolvastatott és meghitelesített. Kassa, 1875. évi október hó 20-án. Jakabfalvy Ferenc m. k. küldetésű elnök, Alth József m. k., Fábán János m. k., dr. Gorbó Gyula m. k. küldetésű tag. A másolat hitelel Imre Lőrincz, tanfelügyelő.

A nm. vallás és közoktatás m. k. miniszteriumnak 1875. évi november 16-án 28176. sz. a. kelt, Imre Lőrincz Abauj- és Borsodmegyek első tanfelügyelőjéhez intézett rendeletének másolata.

A kassai közs. iskolaszék részéről hivatali hanyagsággal, és erkölcsi hanyagsággal vádolt Gyurász Gyula, kassai közsegi elemi iskolai tanító ügyében az abaujmegyei iskolatanács I. é. szept. hó 29-én tartott üléséből az 1868. évi 38. t. c. 130. §. alapján az igazolt körülményekre való tekintettel hozott felmentő határozat tartalmát észrevétel nélkül találván, erről Nagyságotat f. évi október 25-én 2027. sz. a. kelt s. f. évi nov. hó 11-én beérkezett felterjesztésére a közlemények visszavárása mellett, további eljárás végett azzal értesítem, hogy szükség esetén a szobanforgó iskolatanács határozat a felelők egész terjedelemben közölhető. K. mt. ft. Trefort m. k. A másolat hitelel Imre Lőrincz, tanfelügyelő.

„Mennyemnek szól, de értsen róla leányom is.“

(Vége.)

Hogy a mostani, szakszerűnek teljességgel nem nevezhető felügyelet mellett, a tanítói állás és tekintély sokat szenvedett, az kétségtelen. Nem esoda! A közönség ebből kifolyólag s továbbá mivel a néptanítósnak a felügyelői állásoknál mellőztetik, azon hiszzenben él, hogy oly nagy testület, mely a nagy közönségnek mindenrendű és rangu tagja által kormányozható, maga pedig még ezen állásra sem képes alkalmas egyéneket felmutatni, vajmi kevés becsességgel bírhat!

Minden tanító, vagy tanítói testület fölő idegen felügyelőket — iskola-tanácsokat — helyeznek, mely intézkedés egyessépp sem szolgálhat a tanítói tekintély emelésére s képzettsége magasabb fokának beigazolására. Ehhez járul még azon igen gyakori eset, hogy maga a hivatásn buzgólkodó tanító ellen emelt panaszok is azonnal kész meghatalmasra találunk s az ítélet fölőtt sebbel-jobbal ki is mondatik, mielőtt még csak módjában lett volna is igazolnia magát.

Nem esoda tehát, ha a tanítóknak egyik fő óhaját képezi a székfőfiaknak felügyelői állásokra való alkalmazása.

A tanítótestületi gyűlések is ha kellő komolysággal és érdekeltiséggel tartatnának s egyességgel által nem tekintetynélre beszélőképességek piacolnak, a tanítói tekintélyre és a tanúgy emelésére nem megvetendő befolyással lennének.

2. Forduljunk a másik tényező — az iskola felő.

Midőn a sadovai győzelem a porosz néptanítóknak tudatott be, kissé emelkedett az ő hővéméjök. Az igaz, hogy Mottóknak azon nyilatkozata, hogy a győző tanítósnak nem más, mint a hadsereg, a lelkesedést irányknak leebb szállított. Mindazonáltal bátran állíthatjuk, hogy az iskola biztosíthatja maga részére a közönség részvétét:

ha főfeladatul tűzi ki a gyermekek gondos nevelését és kiképzését.

Jó, gondos nevelés azonban oly zátony, melyben igen gyakran szenved hajótörést a tanító tekintélye. Azon tanítók, kik ezen feladattal komolyan megküzdni iparkodnak, nem kerülhetik ki a megtévedéstől. Szigorúságuk a szüléktől, szelíd-ségük pedig a szigoruktól fog ósároltatni. A lelkiismeretes tanítóknak különben hallgatnia semmi esetre sem szabad; neki meggyőződése és paedagogiai elvei szerént kell mind-ankor eselekednie.

Napjainkban szigorúban szabályos szerént kell nevelni az iskolában, mivel a nyilvános életben a fegyelem ugyanis igen laza s Diesterweg szavaihoz képest a tanodai nevelésnek ellenében kell állnia az életével. Hogy pedig a gyermekkedély az iskolától és tanítótól el ne idegenedjék, a szigor szeretet által mérsékelendő.

Nem szükséges a nevelésben, a pedanteriától való félelem miatt, a kicsiségek iránt elnézőnek lenni. Jean Paulnak szavai: „Földünkön, a ropant világepítmenyben, misem oly nagy, mint a kicsiségek” — találan alkalmazható a nevelésre is.

A csekélyeknek itt helyük nincs; mert amint a megvetett kis szikrából gyakran nagy tűzvész származott; ugy a nevelésben a sokszor kicsiségnek mutatkozó valami alapja lehet a bekövetkező erkölcsi romlásnak.

A közönség az iskolától solid nevelést követel, mely következményében igazolja magából. Igaz, hogy napjainkban erről is a legkülönnebb nézeteket táplálják. A népiskolától is mindinkább többet követelnek. Középtanodái szervezett bírő felsőbb népiskolákat, vagy polgári tanodákat és különféle szakiskolákat igényelnek! Mondják némelyek. — Ne tőmjték túl a gyermekeket; ne kívánjatok fölök oly sokat, — figyelmeztetnek mások, — mert ami sok, az megárt!

Majd azért ósárolnak, mivel a gyermekek még nem tudnak a helyes írás szabályai szerént írni, annálkevésbbé fogalmazni; holott mások már a számból is követelnek bizonyos szabályokban való jártasságot. Majd a németnyelv alapos tanulását, majd ísmét a reiliák tígabb körb-n való tanítását vélik szükségesnek; míg mások a tanodából a vallásoktatást is kiküszöbölni óhajtják.

Valóban nehéz feladat ilyen s hasonló követeléseknek elegettenni!

Állítsuk föl ezek ellenében a legegyszerűbb követelést: *törkedjék a tanoda solid nevelés után.* Ha a népiskola ezen feladatának megfelel, akkor szilárd alapra épít; mivel a népiskolának más feladata nincs és nem is lehet, mint az emberi műveltség alapját megvetni. Tanuljon a gyermek helyesen szemlélni, beszélni és gondolkozni; akarata erősödjék erkölcsi tettekben; nevesbüljön kedélye valódi emberbaráti — tán mondhatni — keresztényi szellemben; lépjen ki az iskolából a gyakorlati életben megkívántott ügyességek, a magas életkor igényelte természeti- és emberi ösmeretekkel; — mindezzel bírni fogja a valódi, a solid nevelés alapját.

Főképén pedig két hibától kell mindenkifőlőt óvakodnia, egymint: a *látványosságtól* és az *ügynevezett szlendriánismustól*; mert mindkettő zavarólag hat ugy a valódi nevelésre, mint a valódi képésre.

3. Vegyük szemügyre végül a harmadik tényezőt is: a gyermekeket.

A tanító a gyermekekért van. A gyermekben birja a leghatásosabb fegyvert, melylyel a népre hathat. Ha teljesen tud ezen fegyverrel bánni, akkor kétségtelen, hogy a népet megnyerte az iskolának. Ha a gyermekek szeretettel esügnék tanítójukon, a rugazkodás visszhangra találand a szülői keblekben is. Ennélfogva a tanító feladata a *gyermekek szívében az iskola iránti szeretetet fölérszteni.* Ha ezt kivíta, megnyeri s biztosítja a nép részvétét is az iskola iránt.

Szeretet azonban tisztelet nélkül nem képzelhető. Minél jobban tiszteli tehát a gyermek tanítóját, minél kellemesebb tartózkodási helylyé varázsolatik neki az iskola, minél jobban örül maga szíve s lelke nemesedésén és előmenetelen; — annál haladatosabban fogja tanítóját szeretni s annál kellemesebb visszhangot támasztand a szülői kebelében is.

Ily eljárás és eredmény mellett lehetetlen a közönség s még azok részvétét is meg nem nyerni, kiket különben, — gyermekeik nem lévén, — az iskolához semminemű érdek nem esatol.

Es így ugyilatszük nem oly nehéz feladat a közönséget az iskola részére megnyerni és részvétét biztosítani. *Cak e három nagy kicsiség* kell összesíteni; *minden tekintetben jeles tanítót, solid tanodaképzést és derék tanítványokat.* Ha ezeket egy varázstűsre mindenütt előteremthetők: akkor a magyar népiskola nem lenne a magyar-nép mostoha fia.

* * *

Mint hogy cikkünk elején a népiskolai újabb törvényjavaslata hivatkozotunk s minthogy időközben már alkalmunk vala azzal behatóbban is megősmérküdni és fölőt a saját véleményét hallani: nem vélnék fölösleges dolgot eselekedni. Ha cikkünk végén ez újabb törvények idevonatkozó főbb pontjait egy fóvarosi lapban foglalt szakértői megjegyzéssel együtt, melyet minden elfogulatlan helyeseknek elősmerni kénytelen, a t. olvasó közönség tudomására hozzuk.

Az iskolaszékekre nézve az új törvényjavaslattal következő módosításokat tesz: 1) az uztul felekezeti iskolaszéknek is lesznek a községek mellett. 2) A tagok számanak minimuma 5-re szállíttatik le. 3) A tanítók választásánál a közigazgatási bizottság egy tagja, vagy nem-tag küldötté előzől az iskolaszékben. 4) Az iskolaszék köteles a néptanító nyugdíjazásáról szóló törvény értelmében a reaja-bizottakat végrehajtani. 5) A szülők és a tanító közt felmerült fegyelmi dolgokban elsőfokú bíróságot képez, az iskolaszék és a tanító között felmerült vitás ügyekben azonban elsőfokon nem az iskolaszék, hanem a *közigazgatási bizottság* s ezen felül a miniszter bíróságot.

Egyéb teendői maradnak, mint a mostanié. Még ezen veszedelmes passzus: „szigorúan felügyel a tanítóra” sem eszerlettel föl valami jobbal, valami helyesebben körülírott. Pedig tudva van, hogy e kitétel sok visszaélésre szolgáltatott alkalmat. Ebből a kitételből az is kimagyarázható, hogy az iskolaszéknek a paedagogico-didaktikai kérdésekben is befolyást gyakorolhatnak; tehát, hogy ítélet mondhatnak oly ügyekben is, amelyek megbírálására náluk a kellő képesség tulajdonképen hiányzik. Irányuljon az ő jogkörük az iskola-adminisztratív részére. Minden egyéb befolyása az iskolaszékeknek tulmogy a dolog természeté által kijelölt határon.

Ezt jó lett volna figyelembe venni az új törvények is s az idézett mondatot körülirtabb formában önteni. — De ha az országházban átessünk is az új törvényjavaslat ezen igen óhajtott módosítás nélkül, legalább a miveltebb városok iskolaszékerei emelkedhetnének azon szellemi magaslatra, melyet az ügy érdekében tőlök méltán megkövetelhetünk — s melynél fogva ne avatkozának soha oly mélyen az iskola belügyébe, ami mindenkor csak az ügy kárára történik. Volt felsőmagyarország egyik városának oly iskolaszéke, mely ezt belátta és a belügyekbe-avatkozni óvakodott, vagy ha ezt tennie a szükség, vagy a körülmények kényszeríték, előzetesen mindig nagyrabesült tanfőnöke véleményét kérte ki. Sőt ez iskolaszékben az is megtörtént, hogy ha valamilyen tagja magát mint iskolaszéki tag már igen okosnak képzelte s mint ilyen hitt a tanügyről oly szakavatottsággal beszélhetni mint arról, hogy az elnök által — ki mellesleg legyem mondva városának legkedrebb polgára, büszkesége volt — illetéknél nem a latin közmondásra „Sutor ne ultra crepidam“: figyelmeztette: „hagyja el azt K. barátom! Ha én, ki magam ezen ügynek egész szívvel-leléssel szenteltem, azt mondom, hogy én ehhez nem értek, jobban tudják ezt nálam a tanító urak, ön is kénytelen lesz magáról azt, amit én magamról állítok, elősmerni.“

„Különbön is főtörvényésnek is, hogy tanítóinkat nehéz feladatuk teljesítésében támogassuk s javokra törekedve róhassuk le irányukba hálánkat, melyre magukat szerett gyermekünk tanítása és nevelése folytán érdemesítették, hogy nekik kedvet adjunk s a hol csak lehetséges örömet szerezzünk, mikép nehéz feladatukat annál sükeresebben megoldhassák. Mert nem képzelhetem, hogy azért alakitották volna az iskolaszékeket, hogy annak tagjai a tanítók kintzói, hajdui legyenek. *En ily piszkos szerepre nem vállalkoztam s nem is vállalkozom soha.*“ Magasztos eszméket valló ily férfiből álló tanhatóság fogja csak a tanügyet föliragoztatni. Ily hatóságot képzelt magának Eötvösünk is s csak ilyen fogja magát a polgárság és a tanítók hálájára érdemesíteni. E.

Levelezés.

Jászó, 1875. dec. 5-án.

A jászói halastavon f. évi nov. 22-én jelent meg egy vízi madár, mely ismeretlen volta és nagysága által nagyon feltűnt. Esteli órákban vétetvé észre, felismerését és netáni közrekerítését másnapra kényszerültünk halasztani. Helyben maradt és 23-án sikerült is birtokába jutnunk.

A ritka, emberemlékezett óta e tájon nem látott vendég, az uszartásos rendébe a a bugdások családjába tartozó (Columbus arietus atrogularis) éjszarki fekete-torkú búvárnak ismertett föl. Ezen jelentékeny szépségű madárról természetrajzilag bizonyos, hogy rendszerint az éjszakai tengerreken tanyáz, tölben a keleti tengerpart vidékein is látható, és csak költés idején szokott édesvízekre vonulni.

Megméretvén, testhossza 92-cm, röptérje pedig 110-cm ütött meg. A fej s a nyak felső részének tollazata hamvaszöld, torka fekete, oldala fehér, mellig terjedő vékony fekete sávolyokkal. Szemeinek szivárvány hártájja megpiros, 99-m. nyuló, aránylag vékony fekete csőrének felső kávája kissé hosszabb az alsónál, gyengén hajlott hegyével és tövében, az e fajt jellemző, vonalidomú átlatzó orrlyukakkal. Hasa hófehér. Háta és szárnyainak alapszíne fekete, oldalt és hátán négyzetes fehér foltokkal, szárnyain pedig fehér pettyekkel tarkított. Szárnyainak evező tollai aránylag hosszabbak és hegyesen kinyulók. Farka tömört s igen rövid. A farcsikusontokból kikelő lábai kurták és laposak három éles karmú s uszartárával összekötött ujjúak; a sokkal kisebb s hátul álló negyedik ujj körömig terjedő lapos karelyal szegélyezett.

Kitűnő ügyes úszó és bámulatig gyors búvár. Veszedelmét sejtve hirtelen víz alá bukkott, s néhány másodperc múlva már körülbelül 190-cm-nyi (100 b. öl) távolban merült fel. Pényes tanúsága ez annak, hogy a vízi madarak ezen családja dr. Illiger szerent helyesebben s talállobban nevezetnek Eudyteseknek, (jól bukó) mint Columbusoknak (úszó).

A jelenleg már kitömött példány boncolásánál guának vált ki; húsáról pedig határozottan mondatom, hogy az főt állapotban is megtartott ruggyanta-féle keménysége miatt élvezhetlen.

Valószínű, miként e szokatlan vendéget, — mely alkantál fogva is a repülésben nem lehet kitartó, — az éjszaki tengeren nov. 20-ka körül dübörgött orkánserű viharok sodorták környékünkre. — r.

A képviselőháznak nov. 29-én tartott ülésén Horváthy Nándor képviselő a miniszter-előnlököz, Tiszta Kálmánhoz a várnagyot illetőleg fontosabb intérdellátást intézett, melyre a miniszter-előnlök a képviselőház nov. 30-ki ülésén válaszolt. Válaszá-

ban konstatálta, hogy igenis. a magyar kormány hozzájárult ahhoz, hogy az Ausztria- és Magyarország és az Anglia között fennálló szerződések felmondassanak. Ezután elősorolta a lépéseket, melyek a magyar kormány részéről az 1867. XVI. t. c. értelmében a vám- és keresk. szövetség revidiójára vonatkozólag mindeddig tettek és minthogy ezek kellő sikerre nem vezettek, a miniszter-előnlök a háznak egyttal kijelentette, hogy a vám- és keresk. szövetséget a magyar kormány Ausztriának nov. 29-ével csakugyan felmondta. Ezzel kapcsolatosan a miniszter-előnlök az értésére-adta a háznak azt is, hogy a szövetség felmondása még nem jelenti a külön vámterület felállítását. „A kormány — ugymond a miniszter-előnlök — köteletségének fogja ismerni odaigyekezni, hogy a vám- és kereskedelmi ügyekben az egység létrejőjön és így a közös vámterület. — melyet a kormány Magyarországra a külön vámterületnél előnyösebbnek tart. — az ország érdekében megóvása mellett fenntartható legyen.“ A miniszter-előnlök feleletét a szélsőbalon és a szabadelvűpárt néhány tagján kívül az egész ház — a szélső-jobb is — tudomásul vette.

Nyilatkozat. A „Fővárosi Lapok“ szerdai számában egy, Kassáról kelt közlemény jelent meg, melyben a reálandó felolvások alkalmából a kassai magyar és németlapok maguktartása s irányja összehasonlittatik s jellemeztetik.

Mivel az említett közleményt sokan túllöknereddnek hiszik, kötelességünkre tartjuk ugy azok érdekében, kikre a körülményből netalán kellemetlen következmények háromolhatnának, mint saját érdekünkben, minden téves magyarázattal elhárlása tekintetéül kijelenteni, miszerint a szóbanforgó közleményt sem nem írjuk, sem nem sugalljuk. Sőt hogy arról megjelenéseig legkisebb tudomással sem birtunk. Indittatva érezzük magunkat ezt annál inkább kijelenteni, minthogy kérdéses közlemény egyes tételeivel még egyet sem értünk s azokat a jelen körülmények közt nem is helyeslehetjük. — Paulikovics Lajos, s. k. Dr. Szemák István, s. k.

Vegyések.

— Buchanan, a bécsi, angol nagy-követ, m. hó 29-én meglátogatta Andrássy grófit és szóba-hozta külügyminiszterünknel a Suez-esatorna-részvényekkel való transactiót. A nagy-követ hangsúlyozta, hogy a részvények megvásárlása csupán pénzügyi jelentőségű s azért kiválóan békes-jellegű. Minden egyéb magyarázat félreértésen alapul. Andrássy gróf kérdésre megmondta a nagy-követ, hogy ezek kijelentéseire kormánya által felvan hatalmazva, sőt ezzel egyenesen megbizott.

— A magyar járadék-kölcsön megkötését. Erre vonatkozólag a „P. N.“ dec. 3. reggeli száma vezérekében a fusiot méltató következő kijelentés olvasható: „Gazdasági viszonyaink ma sem javultak, de a pártok közötti fusio folytán derülebb lön a politikai situatio s a külföldi pénzpiacok bízni kezdenek állami életünk consolidációjában. Ez tetten lehetőve a járadék-kölcsönök rendszerét, melynek életbeléptetésével mindenesetre hatalmas segíelyszközt nyertünk a hitelviszonyaink összekuszáltságából való menekülésre és reménynt arra is, hogy állami jóságaink felett visszanyerhetjük a szabad rendelkezést.“

— Az országgyűlési közigazgatási bizottság a szab. kir. városok által az országgyűléshez intézett petitio alapján a „közigazgatási-bizottsági“ törvényjavaslatba fölvetve, hogy „a törvényhatóságokban ugy a közigyűlésnek, mint a városokat illetőleg a tanácsnak a törvényhatósági vagyona vonatkozó hatásköre jelen törvény által nem érte-tik: hogy a törvényhatóságoknak csak törvénytelennek és nem — mint a törvényjavaslatban volt — céltalannak talált határozatait ellen tehet a közigazgatási bizottság a végrehajtás előtt eléterjesztést a közgyűlés elé; hogy végül a fővárosban a főjegyző helyett a két alpolgármester legyen a közigazgatási bizottság tagja.“

— A Muraköznek egyházi tekintetben a zág-rábi érsekségből az anyarszágba való visszakebelezetetését — mint a „P. N.“ értesül — ő Felsőlege elvileg helyben-hagyta s a vallás s közoktatási miniszteret megbizta, hogy az átkébelezés kivitelé módozatai fölött az illető egyházi főhatóságokkal egyetértőleg s a külügyminiszterium utján a római szentszékkel is a szükséges lépéseket tegye meg. Mindenesetre öröndetes, hogy e régóta függőben levő ügy ily módon a történet előzményeknek s a közhajtásnak megfelelő megst nyer s vallás-s közoktatási miniszterünknek s az újabb sikeréhez kétségkivül mindenki gratulál.

— A vallás- és közoktatásügyi miniszterium költségvetésének részletes tárgyalásakor a városunk-beli gépészeti tanoda érdekében szeretett képviselőnk, Juhász Mihály úr, felszólalt és kérte a pénz-

ügyi bizottság által törült 13.300 frt megszavaztatását. A ház megszavazta az összeget.

— A Trefort Agoston, vallás és közoktatásügyi miniszter az kezdeményezése folytán, Zichy Edmund gróf, mint az árvai uradalom teljathalmu igazgatója által sajtó alá rendezett levelek megleltek, melyeket bethlenfalvi gróf Thurzó György nejéhez, czobor-szent-mihályi Czobor Erzsébethez intézett. A hivatalos lap m. havi számainak egyike a 272-ik, a „nemhivatalos“ rovat alatt közölte a két levelet, melyek egyike mellett Zichy Edmund gróf a nyomattatott levelek egy példányát a miniszter úrnak megküldte, másikában pedig a miniszter ur ezert a grófnak szives köszönetet mondott.

— A m. kir. igazságügyminiszter f. évi nov. 11-én kelt körrendeletével a nagyszöllősi kir. közigyezői kerületet, a kassai és debreceni kir. közigyezői kamarák meghallgatása után, akkép módosítja, hogy a balmi kir. járásbíroság területe a nagyszöllősi kir. közigyezői hatásköréből elvételvé a szatmár-németi kir. közigyezői területhez csatolttatik, a nagyszöllősi kir. közigyezői hatásköre pedig a munkácsi kir. közigyezői területhez tartozó ilovai kir. járásbíroság területére oly módon terjesztetik ki: hogy ezen járásbíroság területre a munkácsi kir. közigyezői hatásköre is fentartatik. E rendelet azonnal hatályba lépett.

— A m. kir. pénzügyminiszter f. évi 832. sz. a. kelt rendeletével, a kassai kir. pénzügyigazgató-ság területén, a Zemplénmegyében kebelezett szerencs adóhivatal f. évi ápríl, illetőleg július hó 1-ső napjától a tokaji kir. adóhivattalal egyesítettvé, a f. é. nov. 24-én kelt hirdetésményben újból közhírré tettetik, hogy a következő községek: Barsi, p. Bekecs, Berzék, Legyesbénye, K.-Böcs s Csege, p. Csanás, Földvár, Takta, Gesztely, Golop, Girincs, N.-Csés és Abonyfalva, Harangod, Csillag, Harkány, Sajó-Hidveg, Hoport, Lestó, Kecskés, p. Káll, Matyháza, Livics, Keszulék, T.-Lúcz, Laskad, F.-Lúcz, p. Megyászó, L.-Dobsa, Ujház és Magas p. Monok, Hernád-Németi, Ond, Luska, Takta és Szerencs, a tokaji hivatalhoz csatolttattak.

— A m. kir. pénzügyminiszter által a működésüket jöve évi január 1-től megkezdendő bánya-és jóságigazgató-sági, továbbá földművelési számvevő-osztályhoz, nevezetesen az ungyvári földművelési számvizsgálóvá: Dóry József; számtisztizté: Márffy Ödön; a szomolnokai kirendeltséghez: számvizsgálóvá: Zlipner János; számtisztizté: Seefranz Antal, Granzky János; a diósgyőri kirendeltséghez számtanácsosává: Divál Gyula; számtisztizté: Petritschek Tivadar nevezttettek ki.

— A m. kir. igazságügyminiszter Palugyai Ferenc, kassai m. kir. törvényszéki végrehajtó a szikszói járásbírosághoz helyezte át.

— A bel- és igazságügyi m. kir. miniszterek egyetértőleg megengedték, hogy Sáros megye területén a rőtőnbíraszkodási eljárás egy évi időtartámmra foganatha vétessek.

— A keresk. törvény életbeléptetésével kapcsolatban szükségessé vált a keresk. ügyekben a peres és perenkivüli eljárás szabályozása. Az igazságügyminiszter e szabályozásra vonatkozó rendeletének közlését a hivatalos „Budapesti Közlöny“ f. havi 4-i száma kezdte meg.

— A hivatalos „Budapesti Közlöny“ 276. és 277. száma közli a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszternek a kereskedelmi törvény életbeléptetésére vonatkozó és ugyancsak a földművelés-, ipar- és keresk.-ügyi és az igazságügyi minisztereknek egyetértve a pénzügyi, valamint a közmunka- és közlekedési miniszterekkel az állam-kereskedelmi, — nemkülönbön a földm.- ipar- és kekedelemügyi és az igazságügyi m. kir. minisztereknek a kereskedelmi czéggyekek berendezése és vezetése tárgyában kiadott rendeleteiket.

— A folyó hó 3-án tartott esküdtszékű igazságszolgáltatás, — melynél vádlóké Deil Jenő, keresk.- s iparkamarai titkár, kinek ügyvédjeül Bulyi Dező helybeli k. és v. ügyvéd működött, vádlottul pedig Rottenberg Dávid pénzintézeti igazgató szerepelt, kit dr. Klekner Alajos védelmezett, mindamelltt, hogy réd kiemelte, mikép vádlók részéről a szükségké megkivált becsületsértési szándék nem bizonyított; mindamelltt, hogy igazolta, mikép a fenforgó kölcsönösségnél és visszamondásnál fogva a betudásnak még szándékosság esetén sinosen semmi alapja; mindamelltt, hogy világosan kimutatta, mikép a sajtótörvények 12. §. egyenet rágalmaszról beszél, ezt pedig a jelen eset nem kepezi már csak azon különbség tolytán sem, mely az erköcsi és jogi törvények között tagadhatatlanul fennáll, — vádlottat a rágalmasz vétségében 11 szóval 1 ellen vétkesen találta s ez alapján a t. bíróság 14 napi fogság- és 50 frt pénzbírságra ítélte s 72 frt perköltségben és 15 frt tolmács-díjban marasztalta el. Vádlott kezesség mellett szabadlábon hagyott és részéről semmiségi panasz jelentett be.

— Folyó hó 11-én, azaz szombaton, esti 5½ órakor a helybeli főreáltanoda vegytani termében Vadász József tanár tart kísérletekkel egybekap-

csoport eladást a „világító lég-”ről. Bemenedtáj a szegény tanulóknak segély-egylete javára — tetszés-szerént.

— *A lefolyt november-hóban* 120 férfi, 57 nő és 6 gyermek részt vett az előadásokból, részint rendőrel megbüntetettet, részint pedig a hatóságoknak szolgáltatott által.

— *A lapunkban* multkor említett P. J. nevű aranyműves az öngyilkossági szándékából bevett vítvíró — tulajdonképp ennek folytán támadt sebei következtében múlt hó 27-én meghalt.

— *Az e hó 1-2 közötti éjjel* a szatócsoport a „Zöld fához” című fogadóban ösmeretlen tettesek által feltörött és belőle pénzben mintegy 20 frt, azonfelül előadásra szánt más tárgyak is ellopattak.

— *Ugyancsak e hó 2-án*, említett szatócsoport tulajdonosnéjától, özv. Moskovicsnéval, szolgálója néhány értékes ékszerdarabot lopott el.

— *Kedvelt színésznőnk*, Geröfyné asszony, mult csütörtöki jutalomjátéka valószínű oratóviát tettett a közönség részéről a közkedveltség elismerésére, melyben nevezett szatlatlanul résztul. Közönség és az ünnepelt egyenlően meg volt elégedve egymással!

— *Legközelebb*, azaz f. hó 9-én mind a közönség, mind a kritika által folyvást melegen méltatott Beđdy Gábornak lesz jutalomjátéka. Ez alkalomból a „királyi rabja” című új darab adatik. A jutalmazandító ml is aáltaljuk a nagy közönség megérdemelt elismerő paroltásába.

— *A Kassai színház játékrendje*: december 8-án „Két pisztoly” népszínmű — 9-én *Beđdy Gábor jutalmául*: „A királyi rabja”, dráma, itt először. — 10-en „Elizondoi leány” operette. — 11-én „Shakespeare Vilmos. dráma, itt először.

— *Nyitvány szomádás*. A Horn Ede családja részére a f. évi nov. 29-én rendezett szini előadás jóvedelmének kimutatása: összes bevétel 142 frt. 30 kr., kiadás 65 frt 20 kr., tisztajövedelem 77 frt 10 kr. — fele: 38 frt 50 kr., mely összeg a „Fővárosi” lapok t. szerkesztőségének küldetett illető-helyre juttatása végett. Lászy Vilmos m. k., színi-igazgató.

— *A felsőmagyarországi vasiparosok egyesülete*-nek alapszabályai a kir. belügyminisztérium által f. évi 58298. sz. alatt a bemutatási záradékkal ellátattak.

— *Örömmel értesülünk*, hogy főt. Dessewffy Sándor, sárospataki plebános úr az új helyi kerület esperesétjévé kinevezetett. Gratulálunk a távollévőknek, kinek múzeumunk létrehozatala körül is bókros érdemei vannak.

— *Az országos magyar ipar-egyesület* igazgató-sága, tekintetbe véven általában annak szükségességét, hogy az egyesület kebelében oly állandó közeg legyen, mely a hazai iparosok érdekében folytonos figyelemmel kísérje a bel- és külföldön rendezett különféle kiállítások ügyét, a hazai iparosoknak ezek iránti érdekében eljárjon s általában mintegy központjait képezze a kiállítási ügyben szükséges csoportosulásnak, tekintetbe véven különösen a jövő évi szeptemberi országos kiállítás közeledését és hogy aranzéve az erélyes működést fővárosunkban mielőbb meg kell kezdeni, elhatározta az új alapszabályok és szakosztályi ügyrend alapján egy kiállítási szakosztály kezdeményezését. — Nekünk, kezeiainknak, fiók-egyesületünk — fájadalom! nincsen, de van iparkamaránk. Nézetünk az, hogy a helybeli keresk. és iparkamara hasonlóképen tehetne érzében valamit. Fölhívjuk az úgvere mindnyájuk figyelmét.

— *Wolkenberg Gyula ur*, kinek a „P. N.”-ban időről-időre megjelent cikkei a tanúgy iránti legmelegebb érdeklődéséről tanuskodnak. „A népiskolák orvos-rendőri felügyeletéről” című felszólalásában az említett lapban a többi közt így ír: „Mi, kik az iskola coulissái mögött állunk, kik az iskolai életnek minden mozzanatát ismerük, mi érezzük legjobban, mennyire szükséges volna, hogy a főváros összes népiskolái a kerületi orvosoknak szoros felügyelete alá helyetessenek. . . . A tárgy egy fontos arra, hogy mindenkit komoly gondolkodásba ejtsen.” (Jó volna tán, ha városunkat is gondolkodásba ejtené ezen felszólalás?)

— *Az aradi vértanúk szobrára* az aradi szoborbizottságnál kamatokkal együtt 48,000 frt gyűlt össze. Ezenkívül a f. központi bizottmány által eddig elársított érnek jóvedelme 25,000 frt. A marosvásárhelyi Bém-szoborra pedig 12,000 frtnyi összeg áll rendelkezésre.

— *Zimmermann*, temesvári mérnök, az ottani német lap szerint, oly készüléket talált föl, melynek segítségével lakásokat, műhelyeket, termeket stb. egyszerre lehet befűteni és világítani. A földhasznált közből ugyanis gáz fejlődik ki, mely azonnal világitásra használható. Emellett a készlet igen egyszerű s mi földolog oly olcsó fűtést és világitást ad, hogy e tekintetben egyelőre versenytárs nélkül fog állani. Így p. ily készlet segítségével parkrajár árú kőszénrel valamely helyiséget 24

órán át fűteni s 9 órán át világítani lehet. A világítás 11 gyertyának felel meg. E találmány az említett lap szerént nagy sensációt keltett. Ha tény e találmány, azt fog kelteni — úgy hiszünk — másutt is.

Színi szemle.

A mult heti játékrend ismét kevés örömdetést mutat fel. A legnagyobb erőlködés mellett is alig bönészetünk ki belőle 2-3 jobb darabot, mely érdemleges méltatásra elég anyagot szolgáltat. Részből zetlen ellényeságok, részben ismét csak a könnyebb műkedvelők által is eredményel adható műfajok váltak fel egymást. Így ml szólhatni a szombaton szinre hozott újonságról. „A vampyr szerepelt-ről”? Azaz hogy lehetne biz erről sokat mondani; de nekünk már megvan az a gyengeségünk, hogy elkekeríteni nem akarunk, minden jóratörésvét méltayunk, mint azt más, ugyancsak szántársulatok egyik tagja által írt kísérlettel szemben bebizonyítottuk. Csak aztán lenne a rendezőség is egy kis tekintettel a közönség igényeire s tanulsáta több jóakaratra a közvéleménnyel szemben. Olykor-olykor beérjük hiaványabb képlálekkel is: de folytonosan sovány konyhárol ekezni, bizony nem vagyunk hozzászokva. A szinbázat kellemes szórakozási helynek tartjuk a műveltebb társadalmi osztály számára. Ha sem a szemnek nincs min megakadni s nincs kivel az unalmas felvonási közökkel kellemesen eltársalogni, sem a darab nem ébrészi fel érdekeltségünket s nem nyujt méltó szellemi táplálékot. — akkor bizony nem csodálkozunk, hogyha a szinbáz elvész vönző erejét s a látogatókat válogással verbuválni kell. Avagy hát mit is mondhatni ily darabokról, mint „A vampyr szerelem” vagy azok a sok apróságok, melyeknek meg lejárstromát sincs valamely nagy képlálekkel leírni. Emondjuk ezt, mivelhogy az eddigi tapasztalás meggyőztet, hogy társulatunk ha nemis felel meg teljesen a shakespeare-i es schiller-i alkotásoknak, de a magasabb dráma könnyebb termékeivel mindenkori tisztességesen megmérkölük. Az oly társulat ambíciójának, mely a „Finlandi János”, a „Roszult őrztöt leányok” mellett az egyetlen említésre méltó darabot e héten, s eddig is több jeles drámát oly fényes sikerrel s szépen összeválogat tudott előadni. — bizony sehoggy sem felel meg az oly játéknak, mint a mult heti. Teljesen kilegítet, sőt különösen adottat az a sok apróság. E tekintetben tehát kizárólag a rendezőség ér a felelőség. Azonban Lászy né is felépítve, reméljük, ezután másképp fog menni.

— „A vampyr szerelem” szerzője, kit oly tehetőség színésznének ismertünk fel, mint amily gyenge színművésznőnk bizonyult be ezalkalommal, vegye jonéven — darabja hiányainak felsorolásával megkíméljük — józándéktól eredt megjegyzésünket: a drámban nemcsak beszélni, de cselekedni is kell: innen van neve; továbbá nem jó mondjárt az első kísérlettel a nyilvánosság elé lépni; egy Schiller is előbb két darabot tűzre kárbotzottat, mielőtt a „Haramiak”-kal fellépett: meglehet ugyan, hogy szerző is megtette ezt, de ugylátszik, némli többször kellett volna e műtetet véghezvinni: végre beható psychologiai, aesthetikai, s történelmi darabokkal pedig, történelmi életanulmányoknak is meg kell előzni a költői alkotást.

— „A politikai oszmadia”, „Eljegyzés lampafénynél”, „Az öldözött ártatlanság”, „Conti herceg” és „A cárnó foglya” mind kifogas nélküli adattak. A politikai oszmadia az ó kedves élete párjával, a Bokorpar legjobb alkotással közöt tartozik. A két kis operette-ben Balogholt, Bokort, Roth Etelt és Geröfynét kell kiemelni. Különösen a vetélytársnok szóhára nagyon tisztelt s a szerep-játékok ismételtlen hívatok. Igen kedvesen játszta Geröfyné a Conti herceget is s ez esetben hangjának élet is jobban mérsékli. „Az öldözött ártatlanság” igen ügyesen szótt kis vigjáték. Lászy által szerencsésen magyar szinre alkalmazva. Legsikerültebb volt Lászy agglégénye s ami különös elismerésre méltó, minden tulajzót ment élethü alak. Rajta ugyanis olykor megcsik, hogy épen azon okból, mivel szerepében teljesen otthonosan mozog, pezsgő s épen ezért nehezen fészekthet ereje által elragadtatik. De ennek dacsára mindig kétségbevonhatlan marad, hogy a komikus tizen ritkítja párját. A többi szerepjátékok is: Lenkei Ella, Mészáros, Ferenci teljesen helyköny voltak. Csak dicséretet mondhatunk a „Cárnó foglya”-ról is, e kitűnő vigjátékról, mely megérdemli, hogy ismételtessék. Beđdy né a cárnót, Lenkei Ella Feodorát, Beđdy Razimovszky hadnagyt, Vere a váraparancsnokot, Gabányi a rendőrmiszteret kitűnően személyesíték. Mészáros is betölté jelentéketlen szerepet.

A hét két legfigyelemre méltóbb darabja: a „Finlandi János” és „A roszult őrztöt leányok”. Az első Horn Ede családjának javára adottat kevés számú közönség előtt. Pedig az ily művek megérdemlik, hogy minél többben nézzék meg s részünkről kérjük is a rendezőségét, adassa elő azt még egyszer, amikor talán többen fogják megézni. Oly magasasas jellemek fordulnak abban elé, oly megragadó élethettségel kidomorítva, hogy csodálkozásunkat a legnagyobb mértékben felkölték. A mű alap-ezvénye is fenséges, nyelvete érteljes, magvas gondolatoktól duzzadó s mely érzelmeiben gazdag. Különösen Bracke tanácsos alakja rendkívüli tisztelteterjészt s Vere által oly sikerülten alakítva, hogy ezt eddigelő legjobb alakjának tartjuk. A közönség oly figyelemmel kísérte szavaltat, hogy egy szót sem ejtett el belőle. Mellette Beđdyt, a cimbűt kell kiemelniünk s Beđdyt, kik méltatlan öldöztetékkel a legteljesebb mértékben kivárták a közönség rokonszenvét. Meltó dicsérettel említjük meg Tóthot és Gabányit is. Hasonlóképen Györfynét, kik mint Mária királyne, megfelelő méltóságot tükrözött vissza alakjában s azzal nem kevesebb nemeslelkűséget egyesített. Az egész előadás ritka jó benyomást tett reánk.

— Hogy ismételtessék ne bocsátokozzunk. „A roszult őrztöt leányok”-ról is csak általában jegyzük meg, hogy szintén igen szépen, összeválogatott adatot s különösen csak Vincénét, Lenkei Ellát s Geröfyt emlünk ki a játzók sorából.

— Csütörtökön „Egy könnyelmű leány élete” adatot kedvelt színmű-zónok. Geröfyné Ilka javára. A ház zúfoltság meg az a tisztelt mérvészró valóóság oratóviát fogadtat a gárgácsokrok is hulltak lábáiba. Az előadásra vona még elégséges a cimzerepjátzó alakítását jellemeznünk, hogy a közönség nézetét az egészre nézve tolmácsoljunk. Azok közöt tartozunk, kik mindíg határozott alismeréssel viseltetünk Geröfyné szereplése iránt s elég tárgyilagosa

is igyeckünk lenni s a jelenezetben annál inkább indittra érezzük magunkat, nézetünket nyíltan kimondani, mivelhogy e darab már számtalanszor adottat szinpadunkon s alig van, ki azt többször ne nézte volna meg s így a párbuzomot a különböző cimzerepjátzóktól közt meg ne tehetné. Geröfyné tenetségeit mi annyiszor s nagy mértékben méltanyoltuk; azért ha ez esetben azt mondjuk, hogy e szerep nem neki való, ennek okát nem képesség hiányban, hanem szellemi szerveztében keresünk. Nem hiszük, hogy valaki kétségbevonna, hogy „a könnyelmű leány élete” bizonyos elegikus hangulat ömök el s nem hiszük, hogy valaki állithatná, hogy Geröfyné nem bír több hívatással bármely más kedélyállapot, mint az elegiai hangulat visszatükrözése. Minden erősebb érzelme hitebben ad vissza, mint a szelid elegiát. Ez a zomábea honyzótt alakjáról. Pedig ez az egész darabot ált veres főalaként hűdők végig. Ha ettől életünkint — a mi persze nemelyeknek figyelmét kikerül — megérdemeltnek tekintjük azon városiapsokat, melyekben részelsült s mi magunk is különben játékával, sőt énekeivel is meg voltunk elégedve. Oly kedves jelenség, hogy a leigazgatorabb bíronák is nagyon óvatossá kell lenni, hogy ítéletét meg ne vesztesse. A többi szerepjátzók közül kiemeljük: Lászyt, Geröfyt, Beđdyt és Verest.

Közgazdaság. Tengeri-savanyuszena készítése.

(Vége.)

A berakás maga következőleg történik: a munka megkönyvebbítése végett és mert nem tanácsos egyszerűen az egész vermet berakni, a vermet több részre osztjuk; az első résznel a behordott zöld tengerit a szekérről azonnal lehányjuk és a gödörben lévő számosok széttrakják, hogy a zöld tengeri mindig egyforma vastagságra jöjjön föl, arra is kell gondot fordítani, hogy a sarkak és oldalaknál a tengerit jól tiporjuk, nehogy házagok támadván, egyenetlenül ülepedjék; olyan időközökben, melyekben a szekerek ninesenek a gödörnél, a napszámosokat a tengerin járni kell, miálta a tengeri jobban összeümomodik. Ezen módon folytatjuk a munkát a földsziníg, innét azután 6'—9' magasságig részatosan mint egy kazal épül föl, magasabba menni azért nem tanácsos, mert a rakás és befödés is drágább válik; hogy a földön kívül levő részén a kazalnak sima oldalai legyenek, és a föld ne keveredjék össze a savanyuszenáival, az oldalokat egyenesen hajlított kaszával simára kell lenni.

Ha bevan fejezve a munka az első résznel, azonnal hozzá lehet fogni a befödéshez; munkakímélés végett előbb a kazal csúcsára hanyjuk a földet, mert ezáltal jobban és gyorsabban ülepedvén, annyi föld nem kell az oldaloknál a befödésre. Természetesen azalatt míg az első résznel már a befödés végbemejg, addig a második résznel megint tovább rakjuk be a zöld tengerit; ily módon beozvatja a munkát, igen gyorsan halad az egész munkialat. Ha az egész verem kész, akkor ügyelni kell, hogy a zöld tengeri mindenütt 1' 1/2—2' vastag földréteggel legyen befödve.

A tengeri savanyuszena, ha a készítésnél a kellő gondot fordítottuk mindenre, eltart több esztendeig is anélkül, hogy elromlanék; sokszor nyitottunk már két éves savanyuszenagödörök, melyben a belnévő savanyuszena egészen ép volt.

A jószág, ha egyszer átható szagával megbarátkozott, igen kedveli és mohón kap utána. Hogy a marha a néha igen hosszú savanyuszenát el ne pazarolja, szecsakaravóval kell vágatni.

Nemi tájékozasul a takarmányművek összeállításánál szolgáljon a tengeri savanyuszena következő vegyelemzése:

Víz	88.26%
száraz alkatrészt	11.74% ebben

vannak pedig

legényartalmuk . . .	1.42
zsír	0.15
szénvizenyek	4.52
farost	4.91
hamu	0.71

Végül még megjegyzem, hogy vetésre oly tengeri-fajtat kell választani, mely nagy termékenységéről ismeretes, pl. az amerikai lófogú.

Cs. S. a „Földm. Érd.”-ben.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: Dr. Klekner Alajos.

116 Birtok-eladás.

Hidas-Némethi község határában levő — 60 hold első osztályú szántóföld-, 10 hold erdő-, szép belsőség-, gyümölcsös kert-, lakház- s egyéb gazdasági épületekből, 20 kapás szőlő-, egy a falu közepén levő jó pince s egy zsellér fundusból álló — igtatlanság az ezzel kapcsolatos regale-joggal együtt szabad kézből eladó.

Közelebbi értesítést nyujt

Bartalos János, ügyvéd
Kassán. (forgács-utca 21-ik szám alatt.)